

رەوتى سەدر لەپاش ھەلبژاردنى ئەنجومەنى پارىزگاگان

07-01-2024

نووسەرەگان

د. ياسين تەھا

كورتە : لە دەرەوھى ئەگەرى خۆپيشاندان و گرژى، يەكئىك لە سىنارىيۆ گرىمان كراوھەكانى بەردەم رەوتى سەدر گەرانەوھى بەھىزە لە ھەلبژاردنى 2025، بەپىي ئەم سىنارىيۆيەش سەدرىيەگان دەرفەت و چانسى ئەوھيان ھەيە وەك ھىزىكى ئۆپۆزسىيۆن لىشاويك دەنگدەر بەرەو سندوقەگان بچوولئىنن و سەنگ و پىگەيان بەھىزتر بکەن و بە رىزەيەكى زياتر رکا بەرەگانىان بە جىبھئىلن.

لەپاش بەرپۆهچوونی ھەلبژاردنی ئەنجومەنی پارێزگاگان و راگەیانندی ئەنجامی کۆتایی، ھێندە دیکە دوورەپەڕی و بايکۆتی سەدر و رەوتەکە بۆ پرۆسەى سیاسى عێراق یەکلابووێوە. ئەم ھێزە سیاسییە کۆمەڵایەتیە عەقیدەییە کە لەپاش 2003، بەردەوام زیاتر لە چارەکی جەماوەرى شیعەى لە ھەلبژاردنەکاندا لەگەڵ بوو، لە پاش چوونە دەرەوێ لە پەرلەمان لە نۆیەپاراستی حوزەیرانى 2022، ئیستا ھێچ نۆینەریکی لە ئەنجومەنە خۆجێییەکاندا نییە. ئەویش لەکاتیگدا بە کە لە دوا بەشداریکردنی ھەلبژاردن (2021)دا دەرووبەرى 900 ھەزار دەنگى لە کۆى 2 ملیۆن و 500 ھەزار دەنگى ھێزە شیعەکان بە دەستھێناوو. بەوھەش 9%ی کۆى دەنگەکانى سەرئانسەرى عێراقى لەو سالیەدا بەرپۆو کە کۆى گشتى دەنگەکان نزیكەى 10 ملیۆن دەنگدەر بوو.

لەپاش ھەلبژاردنی 18 کانونی بەکەمى 2023، لە 5ى کانونی دووھەمى 2024دا سەدر بانگەوازی بۆ نۆیژى جومعەى بەکۆمەڵ و یەکگرتوو لە 13 پارێزگا و قەزای سامەرا کرد، پاساوى بانگەوازیەکەش سالیادی لەدايکبوونی "فاتیمە زەھرا" و یادکردنەوێ زیندووکردنەوێ مەراسیمی نۆیژى جومعە بوو لە ناو شیعەى عێراق لەلایەن محەمەد سادق سەدرى باوکی موقتەداوێ لە سالیانى نەوئەدەکان، بەلام دەرکرت ئەم چالاکیە وەک یەکەم ھەولێ سەدرییەکان بۆ نمایشی جەماوەرى بەرامبەر بە جەماوەرى ھێزەکانى چوارچۆی شیعەى لە ھەلبژاردن تەماشای بکرت. ھاوشیوێ قۆستەوێ جەنگى غەزە لەلایەن ئەم رەوتەوێ بۆ ھاتنە سەرشەقام و پيشاندانى گۆپراپەلێ بۆ رێبەرەکان لە رێگای رۆپشتن بەرەو سنوورەکانى ئوردن.

یەکیک لە پرسیارە سەرەکیەکانى پاش ھەلبژاردنی پارێزگاگان، پەپۆستە بە چۆنیەتى مامەلەى سەدر لەگەڵ بەلادەستى رکا بەرە شیعەکانى. لایەنەکانى چوارچۆی شیعەى لە پاش حکومەت و پەرلەمان، ئیستا لە ئەنجومەنە خۆجێییەکانى پارێزگاگاندا لە نیو زياترن. ھەندیک لەو پارێزگایانەش لە چەشنى نەجەف و میسان، تانیستا لەژێرھەژموونی پارێزگارە سەدرییەکاندا. ھەندیک دزەپیکردنى سیاسى ئامازە بەو دەکەن کە محەمەد شیاع سوودانى داواى کردوو لە پیناوی پارێزگارى لە ئاسایش و ئوقرەبى پارێزگا شیعەییەکان، لەم خولە نۆیەدا زیاتر لە پۆستی پارێزگارێک بەریتەو بە سەدرییەکان. کۆمەلێک لە ھێزە شیعەکانى چوارچۆیەش لەسەر ئەم داواکارییە رازى بوون جگە لە مالیکى و خەزەلێ کە دوو رکا بەرى سەرسەختى سەدرن، بەلام ھەندیک زانیارى دیکە جگە متمانە باس لەو دەکەن کە سەدرییەکان ئەم دەستپیشخەرییان قبوول نەکردوو، بەلکو ھاوتا شیعەکانیان ئاگادار کردووئەو بەھێچ شۆوہەک ئامادە نین بچنە ژیر مەنت و چاکەیان بۆ دانانەوێ پارێزگارەکانیان، باسیان لەوھەش کردوو ئەوان کە لە دەرگاھە لە پرۆسەى سیاسى و بەشداریکردنى ھەلبژاردن چوونەتە دەرەو، ئامادە نین جارىکی دیکە لە پەنجەرەو بەرپۆنەو، ھەر بەم ھۆبەشەو لارییان نیو لەوێ ھێزە شیعەکان، پارێزگارە سەدرییەکانیش ھاوشیوێ کورسییەکانى پەرلەمان بھن بۆ خۆیان. بەھۆى ئەوێ سەدر ھەموو دەرگاگانى پەپۆستە لەگەڵ دەرەوێ خۆى داخستوو و لە قۆناخى گۆشەگیرى سیاسیدایە.

ھەرۆھە خۆى و بازنە بەرتەسەکەشى ھێچ سیاسەتفانیک نابینن، ئەستەمە ھێچ لەم زانیاریانە پشت راست بکرتنەو، بەلام ئەوێ تانیستا یەکلایە، گرنگی ئەدانى سەدر بە پيشھانە سیاسییەکان و بەجیھتشتنى رکا بەرەکانیەتى لەنیو گێژاوى پرسیار و لیکدانەو و گریمانەکردن لەبارەى پلان و بەرنامەکانى داھاتوو ئەو. ئەمەش یەکیکە لە کیشە بەردەوامەکانى چوارچۆی ھاوتانەنگى شیعەکان.

ئەزموونی ھەلبژاردنی ئەنجومەنى پارێزگاگان لە کۆتایی 2023دا دەریخست کە سەدر لە ھاوبەش و بەشداری سیاسى ھێزە شیعەکانەو گۆپاوە بۆ "دژیکى جۆرى"، بەو واتایە ئامادە نیو بە پینى ريسا نەرىتى و باوھەکانى پاش 2005 رکا بەرییان بکات و پرۆسەى ھەلبژاردنیان لەگەلدا جەماوەرىتر بکات، ئەمەش مایە نیکەرانى و دلەخورتییە و دەرگا بە کراوہبى دەھیلنەو بۆ ئەگەرى پەنابردنە بەر رێگای دیکە لە چەشنى خۆپيشاندان و مانگرتن یان گرزى و پیکدادان، بەتایبەت کە لە بەسەر و پارێزگا شیعەنشینەکاندا، ناو بەناو گرزى و پیکدادانى سنووردار لە نیوان سەدرییەکان و ھەندیک ھێزى شیعەدا روو دەدات.

لە دەرەوێ ئەگەرى خۆپيشاندان و گرزى، یەکیک لە سیناریۆ گریمان کراوھەکانى بەردەم رەوتى سەدر گەرانەوێ بەھێزە لە ھەلبژاردنى 2025، بەپینى ئەم سیناریۆبەش سەدرییەکان دەرەفت و چانسى ئەوہیان ھەپە وەک ھێزىکی ئۆپۆزسیۆن ليشاویک دەنگدەر بەرەو سندوقەکان بجوولینن و سەنگ و پیکەیان بەھیزتر بکەن و بە ریزەبەکی زیاتر رکا بەرەکانیان بە جیھیلن. ئەمەش بە ھۆکارى ئەوێ کە ئەوان لە ئیستا دا بە روالەت بەشیک نین لەم سیستەمەى کە تووشى بايکۆت و ناپەزاییەکی بیدەنگى جەماوەرى بووئەو کە لە نزمبوونەوێ زۆرى ریزەى بەشداریکردنى ھەلبژاردندا (26%) دەرەکەویت.

لە نیوان ھەردوو سیناریۆبە پەنابردن بۆ گرزى و خۆپيشاندان، یان گەرانەوێ بۆ رکا بەرى سیاسى لە ھەلبژاردنى 2025، سەدر لە ریکخستەوێ کاروبارى نیوخۆبى رەوتەکەى نەوئەستاو و لە کار بەردەوامە. لەو نیوانەشدا ریکخستنى "البنيان المرصوص" کە پروزەبەکی سیاسى و خزمەتگوزارى خۆى و رەوتەکەبەتى بەردەوامە لە کۆکردنەوێ ئەندامى زیاتر. لە نۆیترين پيشھاتیشدا پیکردنەوێ فۆرمى کردوو بە ئەلیکترۆنى و کۆدى بايۆمەترى. ئەمەش ئامازەبە کە سەدرییەکان ھاوتەریب لەگەل بايکۆت و دوورکەوتنەو لە پەرلەمان و ئەنجومەنى پارێزگاگان، سەرقالی ریکخستەوێ ناوخۆبى خۆیان. لەوھەش گرنگتر ئەوہبە کە لەو ماوہبەى کە لە کیشمەکیش و دەمەقالبى سیاسى دوور بوو، سەدر بەردەوامە لە ئامۆزگارى ئایینى و ئاراستەکردنى مەزەبیانەى جەماوەرەکەى.

ئەمەش پۈكردنەۋەي بۇشايبەكى گەورەيە بۇ سەدرىيەكان كە لەپاش گۆشەگىرىي ئايەتوللا حائىرىيەۋە بەبى مەرجەئى تەقلىد ماونەتەۋە. ئەگەر لەم گۆشە گىرىيە سىياسىيەشدا سەدر پىگە و پلە ئاينىيەكەي خۆي بەرز بكتەۋە يان بە ھەر رىگايەك چارەسەرى بۇشايبى شەرعىيەتى مەزھەبىي سەركردايەتى رەوتەكەي بكت، ئەۋا دەشئ ۋەك براۋەي گەورە تەماشىا بكرىت، چۈنكە سەرمایە و بنكەي گەورە و سەرەكپى سەدر كايە ئايىنى و سەرمایە مەزھەبىيەكەيەتى و دەسكەۋتە سىياسىيەكانىشى ھەر بەرەنجامى ئەۋەن. ھەركات يەكەمىانى بەھىز كرىد، ئەۋە دوۋەم لە ھوكمى مسۆگەردايە چۈنكە سەدر خاۋەن دەنگدەرى نەگۆر و گۆپرايەلە و ھەر كات بىەۋىت دەتوانىت بىتتە خاۋەنى فراكسىۋنى بەھىز و بەم ھۆبەشەۋە، بە ئاسانى پشك و پىگەي سىياسى ھاۋتا لەگەل سەنگ و كارىگەرىيە مەزھەبىيەكەي مسۆگەر دەكات.